

Нефедова О.Н.
директор бібліотеки Національної
гірничої академії України

Автоматизація бібліотеки НГА України, як засіб поширення доступу до інформації

Бібліотека, залишаючись культурним осередком, берегинею духовних цінностей, стає найбільшим інформаційним центром. Впродовж століття основна функція бібліотеки полягала в накопиченні багатющих фондів і обслуговуванні читачів. Впродовж віків бібліотеки залишалися монополістами в збереженні інформації. За нашого часу відбуваються значні переміни. На ринку послуг з'являються фірми, які пропонують платне придбання інформації, і в даній ситуації бібліотеки самі виступають в ролі користувачів. Життя змушує змінювати форми та методи роботи з читачами, розширювати сфери обслуговування - докорінно змінюється психологія бібліотекар-читач. Від колективу бібліотеки, від усвідомлення і правильного уявлення сьогодення залежить її майбутнє. Співробітники бібліотеки розуміють, що консерватизму та зволікання допустити не можна, інакше у бібліотеки є шанс перетворитися в красивий архів або музей книжкових фондів. Читачі в свою чергу будуть користуватися комп'ютерами, а на зміну бібліотек прийдуть інформаційні служби.

В бібліотеці нашої академії приділяється велика увага автоматизації та комп'ютеризації. Я не хочу зупинятися і згадувати про те, як ми розпочинали. Можна назвати вартість техніки та програмного забезпечення. Але хто оцінить і виміряє витрачені нерви та виплакані сльози? Адже, як правило, всі співробітники наштовхувалися на одні і ті ж самі проблеми, варилися у власному соку. І чи може хто небудь із вас сказати, що комп'ютеризація у вашій бібліотеці пішла як по маслу? Але бібліотекарі - це мрійники, я не маю на увазі бездіяльного Манілова або нудьгуватого Обломова. Бібліотекарі - це реальні мрійники і головне те, що вони самі утілюють свої задумки.

Про сьогоднішній день науково-технічної бібліотеки гірничої академії і перспективах на найближчий час і хотілося б поговорити зараз. І розпочати хочеться з головної помічниці і співробітників бібліотеки, і викладачів - картотеки книгозабезпечення. Національній гірничій академії України 100 років. Спеціальності за профілем вузу були необхідними впродовж всього періоду і чого тут мудрувати..., поповнювати фонд новими надходженнями і ніяких премудростей. Але як виглядатиме викладач, який буде читати

лекції за конспектами десятирічної давності? Так саме і тут. Картотека книгозабезпечення не є дещо архаїчне. Оскільки життя зажадало появи на ринку праці нових фахівців, то у свою чергу, в академії були відкриті нові спеціальності:

- комп'ютерні мережі та системи;
- захист інформації;
- обробка каміння;
- геологічний туризм.

На базі кафедр економіки гірничого і геологорозвідувального виробництва і гірничого права з'явилися:

- інститут економіки і управління;
- факультет правознавства.

Картотека книгозабезпечення, якщо вона ведеться правильно і при постійному співробітництві з кафедрами, - найнадійніший помічник при формуванні фонду. Сьогодні співробітники бібліотеки займаються її оформленням в електронному вигляді.

Основа комплектування - це правильна взаємодія двох елементів - склад фонду та характер запитів читачів. Якість праці залежить від того, як повно, а головне оперативно задовольняються запити читачів. І тут найважливішим моментом є можливість доступу всіх користувачів бібліотеки до її інформаційних ресурсів. Роботі з інформації читачів про фонди бібліотеки завжди приділялась велика увага. Так систематично функціонують і виходять:

- Бюлетень нових надходжень з проблем вищої школи (друкований та електронний варіанти);
- книжкові виставки нових надходжень;
- ретроогляди;
- тематичні огляди за замовленнями окремих кафедр та факультетів;
- дні інформації.

Співробітники бібліотеки стараються постійно бути на засіданнях кафедр, проводять дні кафедр в бібліотеці, ознайомлюють при цьому читачів із новими можливостями доступу до інформації і фондів.

Розширене коло лекцій бібліотечно-бібліографічних знань для студентів та аспірантів. Бажаючі мають можливість одержати інформацію щодо програмного бібліотечного забезпечення, про бази даних, сформованих у бібліотеці, та можливості роботи з електронними виданнями.

В чому полягає унікальність та своєрідність бібліотеки? Якщо є необхідність охарактеризувати бібліотеку за одним показником, то цим показником буде фонд, оскільки саме він визначає всі

показники роботи бібліотеки і вся діяльність бібліотеки визначається її фондом.

Тривалий час існування бібліотеки сприяв тому, що в її книгосховищах накопичилось багато видань, які тепер стали раритетними. Нині фонд складає близько мільйона томів друкованої продукції.

І основне завдання співробітників бібліотеки полягає в поданні фондів для користування читачів, в умінні простими та зрозумілими методами допомогти читачеві в морі інформації швидко знайти необхідну. Читач, зайшовши до бібліотеки, повинен отримати повну і чітку інформацію про матеріал, що його цікавить. Тому надання доступу до власних фондів і віддаленого - до інформаційних ресурсів інших бібліотек - є одним з найважливіших завдань на сучасному етапі.

Такі поняття як "електронний каталог", "електронна бібліотека", "цифрова бібліотека" зрозумілі колективу бібліотеки та її користувачам. Ми чітко розуміємо, що комп'ютеризація та автоматизація бібліотечних процесів - це вже не майбутнє, це - наше сьогодні. Ще вчора найвищим критерієм визначення роботи бібліотеки було отримання обов'язкового екземпляра друкованого документа. Сьогодні деякі бібліотеки з гордістю заявляють про існування поряд з традиційною електронної бібліотеки. Але знову ж таки, це сьогодні бібліотеки. В час стрімких змін, коли друкована продукція і технічні досягнення старіють впродовж часу надходження їх до торгових прилавків і вимагають своєї модифікації, зупинятися на досягнутому неможливо. Співробітники бібліотек розуміють, що майбутнє за бібліотекою як інформаційним і комунікативним центром. Основним критерієм роботи бібліотеки в перспективі буде можливість доступу до інформації та обміну її між бібліотеками.

Співробітники бібліотеки за допомогою фахівців проводять велику роботу за вищезначеними напрямками. По-перше, практично всі керівники та провідні фахівці бібліотеки закінчили курси з основ комп'ютерної грамотності. З 1997 р. в довідково-бібліографічному відділі створюється в електронному вигляді довідкова картотека з розділів: гірництво, геологія, вища школа, право, економіка і т.і. Введено більше 30000 бібліографічних записів. З 1999 р. розпочата робота по створенню електронного каталогу книг. В даний час він складає близько 6500 записів нових надходжень. Співробітники бібліотеки займаються ретроспективним введенням карткового каталогу в електронний. В даний момент він складає близько 11000 записів.

Співробітники бібліотеки розуміють важливість і

відповідальність цієї роботи, оскільки в регіоні бібліотека є монополістом у володінні науково-технічною літературою і електронною базою бібліотеки бажають користуватися практично всі вузи, науково-дослідні та проектні інститути міста та області.

Особлива увага приділяється створенню електронного каталогу праць вчених академії, дисертацій, авторефератів дисертацій, звітів про науково-дослідні роботи. В даний час він нараховує більш 3000 записів. З початку поточного року розпочато роботу з організації та створення електронної бібліотеки праць, які випускаються редакційно-видавничим комплексом академії. Бібліотека в своєму фонді має електронні варіанти реферативних журналів, нормативних і законодавчих матеріалів.

Велику увагу вищезначені картотеки надають при підготовці та виданні бібліографічних покажчиків, випуск яких розпочато в 2001 році. Вони присвячені вченим нашої академії: Олександровичу Диннику та Петру Михайловичу Леонтовському.

Проводиться робота зі створення єдиного алфавітно-предметного покажчика ключових слів з залученням спеціалістів академії.

Багато питань і проблем, що постануть завтра, стараємося передбачити сьогодні і відповідно змінити роботу з читачами. Величезне значення у вирішенні цього питання надається анкетуванню основних категорій користувачів, проведеному в бібліотеці з метою виявлення їх інформаційних потреб.

Традиційна стратегія можливого повного комплектування та забезпечення збереження інформаційних фондів змінюється у бік організації максимального інформаційного забезпечення. Адже бібліотека гірничої академії в своєму роді є унікальною, і в регіоні немає аналогів літератури з фондів бібліотеки.

Вирішення завдань інформаційно-бібліографічного забезпечення студентів та професорсько-викладацького корпусу працівники бібліотеки вбачають в задоволенні конкретних запитів і потреб своїх читачів. При цьому забезпечення читачів повинно бути організовано таким чином, щоб воно сприймалось як персоналізоване.

Головна умова ефективного задоволення інформаційних потреб - чітке висловлення того, яка інформація дійсно необхідна споживачу для вирішення поставлених перед ним завдань.

Коллектив бібліотеки прагне, щоб її бібліотечно-інформаційні ресурси використовувалися з максимальною ефективністю. Головне своє завдання розуміє в поліпшенні обслуговування користувача, а також дотримання розумного балансу між необхідністю перемін та збереженням цінних бібліотечних традицій.